

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (KMÜ EFAD)

Karamanoğlu Mehmetbey University Journal of Literature Faculty

E-ISSN: 2667 – 4424

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/efad>

Tür (Type): Araştırma Makalesi
Kabul Tarihi (Acceptance Date): 24/12/2024

Gönderim Tarihi (Submission Date): 05/12/2024
Yayımlanma Tarihi (Publication Date): 30/12/2024

Atf Künyesi (Citation): Sol, S. A., Karakoç, M. & Akkaş, İ. (2024). Anamur'dan Tarihöncesi Bir Keşif: Alaköprü Mağarası Resimleri. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 7 (2), 213-228.

DOI: <https://doi.org/10.47948/efad.1596774>

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları Creative Commons Atfı Gayri Ticari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC-ND 4.0) olarak lisanslıdır.

Dergide yayımlanan makalelerin bilimsel ve hukuki sorumluluğu tamamen yazar(lar)ına aittir.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their published work and their work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).

The scientific and legal responsibility of the articles published in the journal belongs entirely to the author(s).

ANAMUR'DAN TARİHÖNCESİ BİR KEŞİF: ALAKÖPRÜ MAĞARASI RESİMLERİ

Süleyman Ali SOL*

Murat KARAKOÇ**

İsmail AKKAŞ***

Öz

Bu makale, Anamur ilçesinin kuzeydoğusundaki Sariağaç Mevkii yakınlarında bulunan Alaköprü Mağarası'ndaki resimleri incelemektedir. Resimler 2024 yılında Anamur Müzesi tarafından bölgede yürütülen tescil çalışmaları sırasında tespit edilmiştir. Resimler geometrik şekil ve hayvan figürlerini içeren iki sahnedan/panodan oluşmaktadır ve mağaranın gözlerinden birinin içindeki doğal niş benzeri yüzeylere yapılmıştır. Bazı resimlerin üzeri mağara tavanından aşağı akan kalsitle kaplanmış, bazıları zamanla silinmiştir. Ancak ana sahneyi oluşturan panodaki geyik benzeri figürler iyi korunmuştur. Benzer türden kırmızı boya ile yapılmış mağara resimleri yakın zamanda Mersin ili ve çevresinde keşfedilmiştir. Bu resimler genellikle Neolitik ve Kalkolitik gibi tarihöncesi dönemlere atfedilse de bunlarla ilgili en önemli sorun tarihlendirme çalışmalarının yapılamaması ya da yokluğudur. Bu yüzden Anamur Alaköprü Mağarası'ndaki resimler için bir tarih aralığı önermek bu çalışma kapsamında henüz mümkün olmasa da resimlerin üslupları onları tarihöncesi dönemlere atfetmemize izin vermektedir. Bu çalışma kapsamında Alaköprü Mağarası resimleri yüksek çözünürlüklü profesyonel bir kamera ve uçangöz kullanılarak belgelenmiş ve resimlerin bulunduğu duvar yüzeyleri iDStretch ve Scaniverse mobil uygulamaları ile taranmıştır. Belgelene sürecinde elde edilen fotoğraflar kullanılarak resimlerin dijital çizimleri oluşturulmuştur. Ardından Alaköprü Mağarası resimleri Anadolu'daki çeşitli mağara ve kaya sanatı alanlarında belgelenen resimlerle karşılaştırıldı. Alaköprü Mağarası resimleri özellikle geyik benzeri figürlerin iki boyutlu olarak tasvir edilmesi ve görece büyük boyutlara sahip olması bakımından farklı bir geleneğe işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Güneybatı Anadolu, Mersin, Kaya Üstü Resim, Hayvan Tasvirleri.

* Uzman Arkeolog, Anamur Müzesi Müdürlüğü, Mersin/ Türkiye. E-posta: alisol3307@gmail.com,

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-4066-0172>.

** Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Karaman/Türkiye.

E-posta: mkarakoc@kmu.edu.tr, Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-7721-9890>.

*** Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Karaman/ Türkiye.

E-posta: ismlakkas@hotmail.com, Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-2744-3202>.

Anamur Alaköprü Mağarası resimlerinin belgelenmesi ve yayınlanmasındaki değerli yardımlarından dolayı Anamur Müze Müdürü Suat ŞAHİN'e, müze çalışanları Barış ÖZDEMİR, Mehmet Akif AYTEN ve Haydar Ali YAZAR'a şükranlarımızı sunarız. Ayrıca Anamur Orman İşletme Müdürü İsmail GÜBEŞ'e mağara resimlerinin ortaya çıkarılmasındaki katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

A PREHISTORIC DISCOVERY FROM ANAMUR: ALAKÖPRÜ CAVE PAINTINGS

Abstract

This study examines the cave paintings in Alaköprü Cave in the northeastern Anamur district. The paintings were discovered in 2024 during the National Cultural Heritage documentation program conducted by the Anamur Museum in the region. The paintings have two panels or scenes, with most elements depicting geometric shapes, while the remaining represent animal figures. The paintings were created within a cave chamber and on natural wall surfaces that resembled niches. Some paintings were obscured by calcite deposits that had descended from the cave ceiling, while others had faded over time. However, the deer-like figures depicted in the main panel are remarkably well-preserved. Recent archaeological investigations in the Mersin province and adjacent areas have discovered similar cave paintings created with red ochre. These paintings are typically associated with the prehistoric periods such as Neolithic and Chalcolithic. Yet, the most critical problem with these paintings is the lack or absence of dating evidence in Anatolia. Although it is impossible to propose a date range for the paintings in Anamur Alaköprü Cave within the scope of this study, the stylistic characteristics allow us to attribute them to prehistoric periods. The art in Alaköprü Cave was documented using a high-resolution professional camera and a drone. The wall surfaces with the paintings were scanned using the iDStretch and Scaniverse mobile applications. Digital illustrations of the paintings were created using the photographs taken during the documentation. The Alaköprü Cave paintings were then compared to those found in various cave and rock art sites in Anatolia. As a result, the paintings in Alaköprü Cave represent a diverse tradition, mainly because the deer-like figures are depicted in a two-dimensional form and are relatively large.

Keywords: Southwest Anatolia, Mersin province, Rock Paintings, Animal Depictions.

Giriş

Anadolu ve çevresindeki mağara ve kaya sığınaklarının duvarları ile açık alanlardaki kayaların yüzeylerine kazıma, vurgu veya boyama tekniğiyle yapılmış çeşitli resimler ve petroglifler, tarihöncesi dönemlerden günümüze kadar uzanan geniş bir zaman aralığına tarihlenmektedir¹. Ancak pigment analizi ve tarihlemeye yönelik araştırma eksikliği ve hatta çoğu yerde olmaması Anadolu'daki bu tür resimleri kronolojik bir bağlama oturtmamızı engellemektedir. Anadolu'daki bu kronolojik tarihleme eksikliğine karşın dünyadaki en eski kaya sanatı günümüzden 226 ila 169 bin yıl öncesine tarihlenen Tibet'in Quesang bölgesinde keşfedilmiş el ve ayak izleridir². Ayrıca Endonezya'nın Sulawesi Adası'ndaki boyama tekniği ile yapılmış mağara resimlerinin en azından 45 bin yıl öncesine ait olduğu belirtilmektedir³.

Alaköprü Mağarası resimleri, Mersin iline bağlı Anamur ilçesinin 20 km kuzey-kuzeydoğusundaki Sariağaç Mevkii'nde yer alır (**Fig. 1**). Literatürde Mersin ili ve çevresinde gerek mağara ve kaya sanatının gerekse tarihöncesi buluntuların varlığı bilinmesine rağmen⁴ Anamur ilçesinde bu türden arkeolojik alanlar belgelenmemiştir. Bu nedenle bu makale Anamur'un yaklaşık 20 km kuzeydoğusunda yer alan Sariağaç Mevkii'ndeki Alaköprü Mağarası resimlerini ilk kez incelemek ve arkeolojik özelliklerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Geçmişte Anamur sınırları içinde kalan bazı mağara ve kaya sığınaklarında tarihöncesine yönelik araştırmalar yapılmıştır. Ancak bu araştırmalar sonucunda herhangi bir tarihöncesi buluntu rapor edilmemiştir⁵. Civardaki en erken tabakalı tarihöncesi buluntular Silifke ilçesi yakınlarında yer alan Sırtlanini Mağarası'ndan gelmektedir. Bu mağarada yapılan araştırmalarda Üst Paleolitik tipte yontmataş aletler tespit edildiği bildirilmektedir⁶. Mersin ilindeki Yumuktepe Neolitik yerleşmesi (MÖ kal. 7000 – 5800) ve son zamanlarda arkeolojik kazı çalışmalarının başlatıldığı Eşek Deresi Mağarası bölgenin tarihöncesi açısından tabakalı en erken radyokarbon yaşlarını (MÖ kal. 10771-10631) vermektedir⁷. Orta

¹Ceylan 2022: 36-48.

²Zhang ve dig., 2021: figure 1; Huisheng ve dig., 2024: figure 1.

³Brumm ve dig., 2021: figure 2.

⁴Girginer ve Durukan 2017: 2; Kayci ve dig., 2020: 130-140; Karakoç 2023: figür 3.

⁵Kökten 1959: 12.

⁶Harmankaya 1997: 7-21.

⁷Caneva ve Köroğlu 2010: 19; Altınbilek-Algül ve dig., 2022: 1-9.

Toroslar boyunca yürütülen yüzey araştırması bulguları ise en erken arkeolojik kalıntıların Alt ve Orta Paleolitik dönemlere değin geriye gidebileceğini göstermektedir⁸.

Mağara Sanatının Belgelenmesi

Araştırma alanını oluşturan Alaköprü Mağarası resimleri, Anamur Müzesi tarafından bölgede yürütülen tescil çalışmaları sırasında tespit edilmiştir. Mağaranın tavan kısmı büyük oranda çökmüş ve kopan parçalar mağaranın önündeki terastan yamaç boyunca aşağıya doğru akmıştır. Bu durum mağaraya tırmanmayı zorlaştırmaktadır. Böylece resimlerin olduğu mağaraya yaklaşık 50 dakikalık bir tırmanışla ulaşmak mümkün olmuştur.

Resimlerin belgelenmesi için mağaranın olduğu alana tırmanmadan önce çevresi uçangöz yardımıyla fotoğraflandı (**Fig. 2**). Böylece çevresinde benzer mağara oluşumlarının olup olmadığı belirlendi. Ardından resimlerin bulunduğu doğal mağara yüzeyleri/duvarları yüksek çözünürlüklü fotoğraf makinesi ile fotoğraflandı ve lazer metre ile resimlerin yer aldığı mağara boşluğunun tüm metrik ölçüleri (uzunluk, genişlik, derinlik vb.) alındı.

Resimlerin daha iyi tanımlanabilmesi için mağara duvarları, iOS işletim sistemine sahip cep telefonlarına *AppStore* çevrimiçi sistemi aracılığıyla yüklenebilen *iDStretch* uygulaması kullanılarak da belgelendi. Bu uygulama çıplak gözle görülmeyen veya artık silinmiş/solmuş boyalı (kalsitle kaplanmamış veya tahrip edilmemiş olması durumunda) yüzeyleri daha belirgin hâle getirmek için pigment iyileştirmesi yapmaktadır. Literatür, uygulamanın boyalı resimlerin olduğu kayalık yüzeylerde ve ayrıca mimari yapıların duvarlarında oldukça etkili sonuçlar verdiğini göstermektedir⁹. Alaköprü Mağarası resimleri elde edilen bu dijital görüntüler kullanılarak bilgisayar ortamında yeniden çizildi. Ayrıca resimlerin yer aldığı doğal niş benzeri alanlar iOS işletim sistemine sahip cep telefonları üzerinden çalışan *Scaniverse* mobil uygulaması ile 3 boyutlu tarandı (**Fig. 3**).

Mağara Sanatının Tanımlanması

Resimler, dağlık arazinin güney sırtında, kıvrımlı ince tabakalı kireçtaşı katmanları içinde oyulmuş geniş bir mağaranın gözlemlenen/boşluklarından birinin içinde yer almaktadır. Mağaranın olduğu arazi jeolojide ‘Sarıağaç Birimi’ olarak tanımlanan oluşumların kuzeydoğusundaki Paleosen-Eosen yaşlı kayalardan oluşan ‘Anamur Formasyonu’nun içinde kalmaktadır. Çakıl taşları ve gri kireçtaşı oluşumlarının bu formasyon içerisindeki baskın kayalar oldukları belirtilmektedir¹⁰.

Olasılıkla kırmızı aşı boyası veya kök boya kullanarak yapılmış resimler, mağaranın duvarlarındaki doğal niş benzeri ve korunaklı yüzeylerde yer almaktadır (**Fig. 4 – Fig. 5**). Geometrik figürler ve çoğunluğu geyik veya geyik gövdesi olduğunu varsaydığımız tasvirlerden oluşan resimleri 2 farklı pano şeklinde ele almak mümkündür. Pano 1, ana sahnenin yer aldığı resimler ve Pano 2 ana sahnenin batısındaki resim/lerin yer aldığı bölüm. Pano 1’in hemen yanında sahnenin sol alt tarafında yarısı kalsitle kaplanmış başka bir figür daha yer almaktadır. Ancak ana sahne ile bağlantılı olma ihtimali olduğundan bu figür de Pano 1’in içerisinde değerlendirildi (**Fig. 6**). Bununla birlikte *iDStretch* uygulamasıyla elde edilen görüntüler, niş benzeri diğer yüzeylerde de kalsit tabakasıyla kaplanmış veya zaman içinde silinmiş resimler olduğuna işaret etmektedir (**Fig. 7**).

Resimlerin bulunduğu ana panonun (Pano 1) yüksekliği 63 cm, genişliği 39,5 cm’dir. Bu pano 3 geyik, 1 yakaran insan benzeri figür ve 1 adet de yuvarlak geometrik şekilden oluşmaktadır (**Fig. 8**). Yuvarlak şekil sahnenin sağ tarafında yan yana duran iki geyik figürünün boynuz ve baş kısımlarını içine alacak şekilde yapılmıştır. Boynuzların daire içindeki uzantıları net olmamakla birlikte takip edilebilmektedir. Bu yuvarlak şekil ayrıca diğer tasvirlerle nazaran daha koyu bir kırmızı renge sahiptir ve

⁸Altınbilek-Algül ve dig., 2021: 129-148.

⁹Gunn ve diğ., 2014: 101-104; Le Quellec ve diğ., 2015: 55-67; Evans ve Mourad 2018: 78-84; Quesada ve Harman 2019: figure 2.

¹⁰Çetinkaplan 2018: 96.

detaylı incelemelerde etrafının siyah boya ile belirginleştirildiği görülmektedir. Sahnenin sol alt tarafındaki tekil figür ise yaklaşık 21 cm yüksekliğinde ve 27 cm genişliğindedir. Ne olduğunu net bir şekilde tanımlayamadığımız bu figürün önemli bir kısmı zamanla kalsitle kaplanmış ve rengi de solmuştur. Bu figüre ait olabilecek bazı boyamalar kalsit tabakasının altında, sağ alt köşede izlenebilmektedir. Dikey bir çizgi ve bunu kesen yatay çizgilerden oluşan bu figürün ve ana sahnenin solunda yalnızca 1 belirgin figürden oluşan Pano 2 yer almaktadır. Pano 2'yi oluşturan figür de önemli oranda kalsitle kaplanmış ve kırmızı rengi zamanla solmuştur (**Fig. 9**). Bu figür, Pano 1'in sol alt köşesinde bulunan figüre nazaran daha büyüktür ve yatay çizgilerinin 3 tanesi izlenebilmektedir. Bu haliyle figürün yüksekliği 35,5 cm, genişliği 38 cm'dir. Bu ve Pano 1'in sol alt köşesinde yer alan tekil figür, Pano 1 ana sahnede olduğu gibi geyik tasvirlerinin gövdelerini temsil ediyor olabilirler. Özellikle yatay çizgilerin varlığı ve yapıma şekilleri bu varsayımı destekler niteliktedir.

Pano 1'deki resimlerde geyik ve gövdelerini temsil ettiğini varsaydığımız dikdörtgen biçimli yanal çizgili figürlerin baskınlığı dikkati çekmektedir. Bu panonun batısındaki figürünün baş kısmında yani kuzeydoğusunda yer alan kollarını dirsekten itibaren yukarı kaldırmış ve bacaklarını iki yana açmış yakaran veya av hayvanlarını korkutuyor gibi görünen insana benzeyen figür, bu geyik resminin baş ve boynuzlarının olduğu en uç kısımdadır. Bu konumundan dolayı bu figür geyik tasvirinin baş ve çatalı boynuzlarını da temsil ediyor olabilir. Bununla beraber geyik motiflerinin gövdelerini temsil ettiğini varsaydığımız dikdörtgenimsi şekiller kuzeydoğu güneybatı yönlü uzanan yatay çizgilerle tamamlanmıştır. Ancak bunlar yer yer silindikleri veya kalsitle kaplandıkları için kesik kesiktir. Dahası bu figürlere ait bacak ve ayaklar sahnenin hareketli olduğunu göstermektedir. Özellikle Pano 1'in sol üst tarafındaki geyik figürünün ön ayakları hafif bir şekilde bükülmüş olarak tasvir edilmiştir.

Resimlerin görüldüğü boşluğun batısında yer alan ve daha yüksekte konumlanan ana mağara odası Tlos-Tavabaşı Aşağı Mağara'da¹¹ ve Mersin Gülnar Akyapı Mağarası'nda¹² olduğu gibi sonradan taş, çamur ve ahşap hatırlarla örülmüş bir duvar yapısı ile kapatılmıştır (**Fig. 10**). Bu alanın zemininde, mağara tavanından sızarak akan bir tatlı su kaynağı bulunmaktadır. Tatlı su kaynağı ve konaklamaya müsait terasları ile bu alanda dağ keçisi ve geyik gibi yabancı hayvanlara ait güncel dışkı kalıntıları gözlemlenebilmektedir. Ayrıca bu alanın önündeki teraslarda yapılan incelemelerde kaba el yapımı seramik parçaları da gözlemlenmiştir. Dahası mağarada, özellikle resimlerin olduğu gözün tabanında, doğal nişlerin hemen altında anakayaya oyulmuş havanlar/oyuklar vardır. Düzgün şekilleri bunların doğal olmadıklarını ve olasılıkla resimlerle ilişkili olabileceklerini göstermektedir. Bunların resimlerin olduğu doğal nişlerin hemen altına yapılmış olduklarını da belirtmek gerekir.

Genel Değerlendirme ve Sonuç

Boyama usulü ile yapılan mağara resimleri Mersin iline bağlı Anamur ilçesinde ilk kez belgelenmiştir. Ön incelemeler resimlerin hayvan, insan ve geometrik şekillerden oluştuğunu göstermektedir. Resimlerde av hayvanı olarak niteleyebileceğimiz şekiller (geyik, vb.) baskın figürlerdir. Buna ilaveten kırmızı rengin ağırlıkta olduğu boyama tekniği ile yapılmış resimler, Mersin ilindeki Doğu Sandal ile Arslanlı¹³ mağaralarında, İnsu Mahallesi¹⁴ resimlerinde ve Gülnar ilçesi yakınlarındaki Akyapı/Alakapı Mağarası'nda¹⁵ da belgelenmiştir. Doğu Sandal mağaralarındaki resimler el baskıları ile çeşitli insan, hayvan ve geometrik figürleri içermektedir. Arslanlı Mağarası'nda insan ve hayvan figürleri birlikte resmedilmiştir. Hayvan figürleri keçi ve geyik olarak tanımlanırken insan figürleri erkek ve kadınların bir arada resmedilişi ve sayısal açıdan çokluğu ile Alaköprü Mağarası resimlerinden ayrılır. Arslanlı Mağarası'ndaki resimler teknik ve stil olarak Latmos Dağı'ndakilerle karşılaştırılmakta ve bu

¹¹Korkut ve diğ., 2015: 42.

¹²Girginer ve Durukan 2017: 2-3, figür 6.

¹³Kayci ve diğ., 2018: 7-15; Kayci 2019; Kayci ve diğ., 2020: 130-141.

¹⁴<https://www.karamanca.net/magaradaki-8-bin-yillik-kaya-resimleri-icin-ilk-adim-atiliyor/603856/> (Çevrimiçi erişim tarihi: 19.07.2024, saat: 19:00).

¹⁵Girginer ve Durukan 2017: 4-6.

açıdan Kalkolitik Çağ'a tarihlenmektedir (günümüzden 7 binyıl kadar öncesi). Doğu Sandal Mağarası'nda ise baskı ve püskürtme tekniği ile yapılmış el motifleri Anadolu açısından nadir örneklerdir¹⁶.

Alaköprü Mağarası resimlerinde Pano 1'in sağ üst köşesinde, geyik figürünün boynuzlarını oluşturan veya bu kısımda yer alan tasvir, Mersin ili Gülnar ilçesi İlisu köyü yakınlarındaki Akyapı/Alakapı Mağarası'ndaki kırmızı boya kullanılarak yapılmış yakaran/dua eden insan biçimli figürlerle teknik ve stil olarak benzerdir¹⁷. Ancak bunlar Alaköprü'dekilerin aksine mağaranın duvarlarında gelişigüzel yapılmış olması ve fallus olarak tanımlanmış öğelerin varlığından dolayı farklı bir geleneği veya kronolojik süreci temsil ediyor olabilir. Alaköprü Mağarası resimlerinde ana konu hayvan Akyapı'da insan olsa da her iki mağaradaki resimler özellikle boyut olarak birbirine yakındır.

Muğla ili Seydikemer ilçesi Tlos Antik Kenti yakınlarında yer alan Tavabaşı Aşağı Mağara çoğunlukla kırmızı boya kullanılarak yapılmış geometrik motifler, süslemeler, insan figürleri ve tanımlanamayan şekilleri ile dikkat çekmektedir. Resimlerde genel olarak doğal peyzaj, mekân, soyut anlatımlar, insan ve hayvan anlatımları betimlenmektedir. Resimlerde yer alan tasvirlerin günlük yaşama dair bazı anlatımları içerdiği varsayılmaktadır. Resimler üslup olarak Latmos Beşparmak dağlarında yer alan yine boyama tekniği ile yapılmış örneklerle karşılaştırılmaktadır. Tavabaşı Aşağı Mağara'da yapılan test kazıları sırasında toplanan örneklerin radyokarbon yöntemiyle elde edilen tarihleri MÖ 5. binin ilk yarısına işaret etmektedir. Araştırmacılara göre bu tarihler Latmos Dağlarında yer alan kaya resimleri için önerilen MÖ geç 6. bin/erken 5. bin tarihi ile de aşağı yukarı örtüşmektedir¹⁸. Tavabaşı Aşağı Mağara'daki ve Latmos'taki resimler özellikle spiral ve 'm' harfi benzeri soyut tasvirler, noktalar, zigzaglar ve dalgalı çizgilerle yapılmış desenler ile meander motifleri, baklava motifleri vb. bezemeleri içermeleri bakımından Alaköprü Mağarası resimlerinden ayrılır¹⁹. Tavabaşı'ndaki resimler mağara duvarlarına gelişigüzel yapılmış olması, Latmos'takiler ise farklı konu kümeleri ve açık alanlarda yer alan kayalara yapılmış olmalarının yanı sıra yan yana betimlenmiş iki zigzagdan oluşan çizgi veya büyük 'T' harfi biçimli insan figürleri, belirgin kalçalara sahip kadın figürleri ile el ve ayak motiflerinin betimlenmiş olması²⁰ bakımından da Alaköprü Mağarası resimlerinden farklı bir geleneğe ve sürece ait görünmektedir. Dahası Latmos'ta av sahnelerinin olmaması ve ağırlıklı olarak kadınlardan oluşan insan figürleri ve aile konularının betimlenmiş olması bunların Neolitik veya sonrasındaki yerleşik bir kültüre/düzene atfedilmelerine izin vermektedir²¹. Benzer bir kompozisyon Gökçeada'daki Eşelek açık hava resimlerinde de göze çarpmaktadır. Resimlerde insan figürleri baskındır ve geyik başlığı giymiş bir figür şamanik öğeleri akla getirmektedir. Eşelek resimleri Latmos'takilerde olduğu gibi özellikle yan yana betimlenmiş dans eden figürler ve soyut bezemeleri ile de dikkat çekmektedir²². Bu resimlerde de ana konu insandır. Alaköprü Mağarası resimlerinde ise ana konu hayvanlardır. Alaköprü Mağarası resimleri bu bakımdan Latmos grubu olarak tanımlayabileceğimiz örneklerden ayrılır ki mağara resimlerinde av hayvanlarının betimlenmesi ve gerçekçi tasvirler özellikle Avrupa'nın buzul çağı mağaralarında karşımıza çıkan bir özellik olarak tanımlanmaktadır²³.

Alaköprü Mağarası'ndaki Pano 2'de ve Pano 1'in sol alt köşesinde yer alan dikey ve yatay çizgilerden oluşan figürler olasılıkla hayvan gövdelerini, bir mimari yapıyı ya da bir peyzajı temsil etmektedir. Ancak özellikle dikey bir çizgi ve onu kesen yatay çizgiler bunlara, Pano 1'de yer alan geyik motiflerinin gövdelerine benzer bir form kazandırmaktadır. Dahası resimler kalsitle kaplanmış oldukları için net bir şey söylemek mümkün değildir. Bunlar, Tavabaşı resimlerinde uzun dikdörtgen gövde yapısı üzerine karşılıklı yerleştirilmiş yatay çizgilerden oluşan "tarak" formuna benzer motiflerle karşılaştırılabilir. Bu tarak motifinin Tavabaşı resim kompozisyonu içerisinde hayvan betimlemelerinin tam karşısına yerleştirildiği ve olasılıkla insan, hayvan ve mekân anlatımlarıyla birlikte kullanıldığı için bir

¹⁶Kayci ve diğ., 2018: 7; Kayci ve diğ., 2020: 144, figür 17.

¹⁷Girginer ve Durukan 2017: figür 9-11.

¹⁸Korkut ve diğ., 2015: 39-40.

¹⁹Peschlow-Bindokat 2006: 76-79; Korkut ve diğ., 2015: 42-43, resim 8-9.

²⁰Peschlow-Bindokat 2006: 27, resim 38, 40e, 45a-b, 47, 49, 66 ve 67.

²¹Peschlow-Bindokat 2006: 95-96.

²²Erdoğu ve diğ., 2023: 108 ve figure3-6.

²³Peschlow-Bindokat 2006: 42.

hayvan figürünü temsil ediyor olabileceği düşünülmektedir²⁴. Böylece bu motifleri Alaköprü Mağarası'ndaki Pano 1'de yer alan geyik gövdelerini temsil ettiğini varsaydığımız çizgisel desenlerle karşılaştırabiliriz.

Balikesir yakınlarındaki Baltalın ve İnkaya mağaralarında ağırlıklı olarak kırmızı boya kullanılarak yapılmış resimler insan ve hayvan tasvirlerini bir arada içermektedir²⁵. Resimlerde kullanılan boya tonu Alaköprü Mağarası resimlerine kıyasla daha koyudur. Baltalın ve İnkaya mağaralarında farklı olarak resimlerin yapımında siyah, sarı ve kavuniçi renkler de kullanılmıştır. Siyah renk kullanımı Alaköprü Mağarası resimlerinde Pano 1'deki yuvarlak figürün etrafında gözlemlenmektedir ve bu açıdan her iki mağarada ortak özellikler sergilemektedir. Öte yandan Baltalın Mağarası'nda geyik figürlerinin bulunması Alaköprü resimleri ile bir diğer ortak noktadır. Baltalın'deki ana konu, tuzak kurulmuş av sahnesi olarak tanımlanmaktadır²⁶. Bununla birlikte gerek İnkaya gerekse Baltalın mağaralarındaki resimlerde insan figürlerinin varlığı, yılanlar ve Şamanizm ile ilişkilendirilen öğelerin bulunması, Alaköprü Mağarası resimlerinden farklı bir geleneği ve dönemi akla getirmektedir. Buna ilaveten özellikle İnkaya Mağarası resimlerinde yan yana dans eden insan figürleri Latmos ve Eşlek kaya resimlerinden bildiğimiz bir anlayışı yansıtmaktadır²⁷.

Eskişehir ili Sivrihisar ilçesi yakınlarındaki Balkayası kaya üstü resimleri, kırmızı boya ile yapılmış insan ve at figürlerinden oluşmaktadır. Figürler genel olarak çizgisel bir şekilde şematize edilerek yapılmış bir av sahnesini temsil etmektedir. Türkcan'a göre Üst Paleolitik Dönem'de Batı Avrupa mağara sanatında temsil edilen at tasvirleri ile karşılaştırıldığında Balkayası resimleri özellikle şematik çizimleri ile genelde Mezolitik ve Neolitik dönemlerde Kuzey Avrupa, Ön Asya ve Orta Asya'da görülen kalabalık hayvan toplulukları (at, geyik vb.) ve insan ilişkisini konu alan bir geleneğini akla getirir. Böylece resimler yakın çevrede görülen yüzey buluntularına dayanarak Son Neolitik ile ilk Kalkolitik süreçlere atfedilmektedir²⁸. Resimlerde insan figürlerinin yoğunluğu ve bunların dağınık bir kompozisyon içerisinde olması Alaköprü resimleri ile bir farklılık olarak görülebilir. Ancak figürlerin kırmızı boya ile yapılmış olması her iki buluntu alanındaki ortak noktadır.

Manisa ili Salihli ilçesi Yeni Sindel köyü yakınlarında, Latmos ve Sivrihisar Balkayası resimleriyle benzer teknik ve stil özellikleri taşıyan kırmızı boya ile yapılmış kaya üstü resimler tespit edilmiştir. Literatürde Kanlıtaş olarak bilinen resimlerin, bölgede daha önce belgelenen tarihöncesi insan ayak izleri ile ilişkisi kesin olarak tespit edilemese de²⁹ yapılan yaşlandırma çalışmaları MÖ 2700'e ait olduklarına işaret etmektedir³⁰. Resimlerde Latmos kaya üstü resimleri ile Doğu Sandal mağaralarında yaygın olarak görülen el motifleri temsil edilmektedir. Bu açıdan bu resimlerde Alaköprü'dekilerden farklı bir geleneği ya da kronolojik süreci düşünmemiz gerekmektedir.

Konya ilindeki Kurtun/Kürtün İni Mağarası'nda siyah boya ile yapılmış resimler, 4 adet dağ keçisi benzeri tasvir ve 1 adet olası kuş figüründen oluşmaktadır³¹. Solecki, bu resimlerin Neolitik öncesi bir döneme ait olmadığını düşünmektedir. Araştırmacıya göre resimler, Çatalhöyük duvar resimleri ile benzer bir geleneği temsil etmektedir. Resimlerdeki figürler çizgiseldir. Bunlar çizgisel bir üslupla siyah boya kullanılarak yapıldıkları için Alaköprü resimlerinden ayrılmaktadır. Ancak her iki buluntu alanındaki resimlerde ana konu hayvan ya da av hayvanıdır.

İç Anadolu'da kırmızı boya ile yapılmış bir diğer mağara resmi Konya Ovası'nın güneyindeki Karaman ilinde belgelenmiştir. Son zamanlarda bu ilde yürütülmekte olan arkeolojik yüzey araştırmaları sırasında belgelenen Akoluk Mağarası resmi kırmızı boya ile yapılmış tek bir figürü içermektedir. Yuvarlak bir şekil ve bunu yatay olarak kesen şua benzeri çizgiler güneş benzeri bir tasvir yaratmıştır³². Mağara

²⁴Korkut ve dig., 2015: 48.

²⁵Şahin 2018: *resim* 15, 16, 17-18; Yalçıklı 2018: 19-44; Yalçıklı 2019: 28-32.

²⁶Yalçıklı 2019: 31-32.

²⁷Yalçıklı 2019: 41-46 ve resim 28-29.

²⁸Türkcan 2005: 32.

²⁹Akdeniz 2011: 69-74.

³⁰Ulusoy ve dig., 2019: 190-197, *figüre* 3.

³¹Solecki 1964: 88.

³²Karakoç 2023: *figür* 4.

resminin kırmızı boya ile yapılmış olması, çizgisel desenleri, büyük boyutu ve niş benzeri bir alanda yer alması, onu Alaköprü resimlerinde gördüğümüz anlayışa yakınlaştırmaktadır. Özellikle Pano1’de sağ altta yer alan geyiklerin baş kısmının büyükçe bir daire içine alınmış olması Akoluk’taki yuvarlak şekille karşılaştırılabilir. Dahası her iki resmin bir su kaynağına yakın sığ bir mağara içinde yer alıyor olması, benzer bir mekân kullanımını ilişkisini de akla getirmektedir.

Alaköprü resimleri üslup açısından stilize yani tam olarak çizgisel değildir. Resimlerde tasvir edilen figürlerde bir derinlik, hareket ve perspektif göze çarpmaktadır. Resimler özellikle gerçeğe yakın ebatlarda yapılmaya çalışılmış olmaları bakımından Anadolu’daki birçok örnekten farklıdır. Resimlerin büyük boyutlu ve gerçekçi bir şekilde yapıldığı benzer bir anlayış Çermik Sinek Çayı³³, Adıyaman (Pirin/Pirun veya Palanlı mağaraları)³⁴ile Bingöl Şerevdin Yaylası³⁵resimlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu örnekler özellikle kazıma tekniği ile yapıldıklarından farklı bir kronolojiyi ve geleneği yansıtıyor gibi görünmektedir.

Bununla beraber boyama tekniği ile yapılmış mağara ve kaya üstü resimler, Anadolu’nun sadece güney, güneybatı ve iç bölgelerinde değil ayrıca doğu ve güneydoğusundaki Bitlis Alihger Mağarası³⁶, Kahramanmaraş ili Elbistan ilçesi Keçe Mağra Köyü³⁷, Van Yedisalkım Mağarası³⁸, Antalya Beldibi/Kumbucağı Kaya Sığmağı³⁹ve Batman Deraser Mağaraları⁴⁰gibi yerlerde de belgelenmiştir. Özellikle sonuncusu bazı figürlerin siyah boya ile de yapılmış olması bakımından diğer örneklerden ayrılmaktadır.

Alaköprü Mağarası resimleri yukarıda bahsi geçen örneklerle boyama tekniği ve kırmızı rengin ağırlıklı olarak kullanımı bakımından benzerdir. Bazı araştırmacılar boyama tekniği ile yapılmış bu resimlerin Epipaleolitik’ten Erken Kalkolitik’e kadar olan (yaklaşık MÖ 10.000 – 5500 yılları arası) tarihöncesi dönemlere ait olduklarını varsaymaktadır⁴¹.

Olasılıkla doğal bir peyzajın tasvir edildiği geyik motiflerinden oluşan Anamur Alaköprü Mevkii’ndeki resimler, Mersin yöresi dışında ayrıca Van Yedisalkım mağaralarındaki⁴²yakaran insan biçimli figürler ve hayvan tasvirlerinin birlikte betimlenmiş olmasından dolayı da karşılaştırılabilir. Ancak çalışma alanındaki yakaran insan biçimli figür/ler, daha önce de belirttiğimiz üzere geyiklerin çatallı boynuz kısımlarını da temsil ediyor olabilir. Bununla beraber geyik motifleri Türkiye’nin Doğu Anadolu bölgesinde yer alan Erzurum Şenkaya Kaynak Köyü Resimleri⁴³, Kars Geyiklitepe⁴⁴, Yazılıkaya⁴⁵, Tunçkaya ve Çiçekli⁴⁶ ile Borluk Vadisi⁴⁷ kaya resimleri gibi alanlarda da temsil edilmektedir. Dahası Kars ilindeki Camışlı, Karaboncuk ve Çallı kaya üstü resimleri⁴⁸ geyik motiflerini içeren alanlar arasında öncelikli sayılması gereken yerlerdendir. Özellikle Çallı resimlerinde bazı hayvan figürlerinin gövdelerinin Alaköprü resimlerindeki geyiklerde olduğu gibi yatay çizgilerle süslenmiş olması dikkate değerdir. Çizgi desenli gövdelere sahip hayvan figürleri Güney Sibirya’daki Minusinsk kaya üstü resimlerinde de temsil edilmektedir⁴⁹. Ayrıca gerek çizgisel ve yakaran insan figürleri gerekse gövdesi çizgi desenli geyik ve diğer

³³Belli 2005a:3,çizim 3.

³⁴Pittard 1939: 187-88; Anati 1968: 29-32.

³⁵Tiryaki, 2020: 255-258.

³⁶<https://www.aa.com.tr/tr/yasam/2-bin-500-rakimli-dagdaki-magarada-bulunan-kaya-resimleri-arastiriliyor/1940202>

(Çevrimiçi erişim tarihi: 19.07.2024, saat: 19:30).

³⁷Yaman 2019: 12-13.

³⁸Belli 1975: 4-5.

³⁹Bostancı 1959: *plate* I, XV; Bostancı 1964: 25; Anati 1968: 27-28; Erdoğan 2020: 1-3.

⁴⁰Soydan ve Korkmaz 2013: 671, resim 2-4, resim 6-8.

⁴¹Bostancı 1959: 129-178; Peschlow-Bindokat 2006: 95-96; Akdeniz 2010: 153-174; Kayci ve dig., 2018: 13-15; Gürbük ve Çilingiroğlu 2019: 165; Yalçıklı2019: 68-72.

⁴²Belli 1975: 26, resim 11.

⁴³Sevindi ve Tavukçu 2013: 164-69, foto 3-12; Özgül 2016: 278-79.

⁴⁴Belli 2006a: 1-10; Belli 2012: 42-63.

⁴⁵Kökten 1975: 95-104.

⁴⁶Ceylan, 2022: 161-67.

⁴⁷Belli 2006b: çizim 3; Yardımcıel ve Gizlenci 2016: 57; Belli 2006b: 17, çizim 3; Bingöl 2016: 347-355.

⁴⁸Belli 2006a: 7, resim 3; Belli 2005b: 6, çizim 3.

⁴⁹Miklashevich 2011: 123,figüre 8.

hayvan motifleri, Orta Asya'daki Moğolistan, Kırgızistan ve Kazakistan gibi farklı coğrafyadaki kaya üstü resimlerinde de temsil edilmektedir⁵⁰. Ancak bu alanlardaki resimlerin çoğunlukla kazıma ve vurgu tekniğiyle yapıldığını belirtmek gerekir. Bununla beraber kırmızı boya kullanımı, insan ve hayvan figürleri ile çizgisel desenler ve süslemeler Çatalhöyük duvar resimlerinde de karşımıza çıkmaktadır⁵¹. Çizgisel gövdelere ve süslemelere sahip iki boyutlu kazıma figürler (insan, hayvan, vb.) Körtiktepe'nin taş kaplarında da temsil edilmektedir⁵².

Sonuç olarak mağara veya kaya resimlerine Türkiye'nin çeşitli yerlerinde rastlanmaktadır (**Fig. 11**). Ancak bunlar nadir görülen arkeolojik kalıntılardır. Türkiye'de boyama tekniği ile yapılmış ve kırmızı rengin ağırlıkta olduğu mağara ve kaya üstü resimleri özellikle Akdeniz kıyı şeridi boyunca Ege Bölgesi'ne doğru uzanan bölgelerde görülmektedir. Bu resimlerle ilgili en önemli problem tarihlendirme çalışmalarının yokluğu veya yapılamamasıdır. Buna karşılık Alaköprü Mağarası resimlerinde yer alan yakaran insan benzeri figürler, bölgede birbiriyle ilişkili olması muhtemel ortak bir tasvir geleneğinin varlığını yansıtıyor olabilir. Ayrıca Alaköprü Mağarası resimlerinde av hayvanlarının betimlenmiş olması avcılığın ve av hayvanlarının hala önemli olduğu bir döneme veya topluluğa ait olduklarını varsaymamıza izin vermektedir. Böylece Anamur Alaköprü Mağarası resimleri yaşlandırma çalışmaları yapılarak bölgedeki arkeolojik buluntularla ilişkilendirilebilirse ait oldukları dönemin yaşam biçimi ve kültürü hakkında daha ayrıntılı bilgiler elde etmemizi sağlayabilecek bir potansiyele de sahiptir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Beyanı

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Etik Kurul izni ile ilgili; bu makalenin konusunu oluşturan çalışmanın yazarı ve hakemleri, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmişlerdir.

Yazarların Katkı Oranları Beyanı

Yazarlar, çalışmanın tasarlanması; veri toplanması; veri analizi; makalenin yazımı; makalenin gönderimi ve revizyonu aşmalarında Süleyman Ali Sol (%40), Murat Karakoç (%30) ve İsmail AKKAŞ (%30) oranında katkı sunmuşlardır.

Kaynakça

- Akdeniz, E. (2010). 2008 yılında Manisa İli ve İlçelerinde Yürütülen Prehistorik-Protohistorik Yüzey Araştırmaları. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 27, 153-174.
- Akdeniz, E. (2011). Some Evidence on the First Known Residents of Katakekaumene (Burned Lands). *Mediterranean Archaeology and Archaeometry*, 11(1), 69-74.
- Altınbilek-Algül, Ç., Kayci O. & Balcı, S. (2022). A New Epipalaeolithic Site in the Central Taurus Mountains: Eşek Deresi Cave (Mersin/Turkey). *ArchéOrient - Le Blog*, 18.02.2022, 1-9.
- Altınbilek-Algül, Ç., Kayci, O., Balcı, S., Tümer, H., Ünlü, Y., Ulaş, B., Şahin, F. & Özbudak, O. (2021). The Preliminary Report on the 2019-2020 Seasons of the Central Taurus Prehistoric Research Project (OTTA). *Anatolia Antiqua*, XXIX, 129-148.
- Anati, E. (1968). Anatolia's Earliest Art. *Archaeology*, 21(1), 22-35.
- Belli, O. (1975). Doğu Anadolu'da Yeni Arkeolojik Keşifler: Van Yedisalkım (Put) Köyü Boyalı Mağara Resimleri. *Tarih Dergisi*, 28-29, 1-40.

⁵⁰Hoppál 2013: 3-13, figür I.1.1.b, figür I.1.2, figür I.1.8, figür I.1.12, figür I.1.16.

⁵¹Çamurcuoğlu 2015: 89-91; Ülkekel 2016: 34, 108.

⁵²Özkaya ve diğ., 2013: 58-61.

- Belli, O. (2005a). Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Yeni Keşifler: Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı Resimleri. *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, 120(1), 1-17.
- Belli, O. (2005b). Kağızman Çallı'da Tarihöncesi Döneme Ait Kayaüstü Resimleri. *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, 119, 1-11.
- Belli, O. (2006a). Kağızman Karaboncuk'da Tarihöncesi Döneme Ait Kayaüstü Resimleri. *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, 121, 1-10.
- Belli, O. (2006b). Kars – Borluk Vadisi Kayaüstü Resimleri. *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, 122 (1), 11-22.
- Belli, O. (2012). Kağızman Bölgesi'nde Keşfedilen Prehistorik Çağa Ait Kayaüstü Resimleri. *Antalya Rehberler Odası Dergisi (ARO)*, 7, 42-63.
- Bingöl, A. (2016). Yüzey Araştırmaları Işığında Borluk Vadisi Kaya Üstü Resimleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 39, 347-355.
- Bostancı, E. Y. (1959). Researches on the Mediterranean Coast of Anatolia: A New Palaeolithic Site at Beldibi Near Antalya. *Anadolu / Anatolia*, IV, 129-178.
- Bostancı, E. Y. (1964). Beldibi kazılarında çıkan önemli sanat eserleri. *Anthropology*, (02) <https://doi.org/10.1501/antro.00000000049>.
- Brumm, A., Oktaviana, A. A., Burhan, B., Hakim, B., Lebe, R., Zhao, J. X., Sulistyarto, P. H., Ririmasse, M., Adhityatama, S., Sumantri, I. & Aubert, M. (2021). Oldest cave art found in Sulawesi. *Science Advances*, 7 (3), 1-12.
- Caneva, I. & Köroğlu, G. (2010). *Yumuktepe Dokuz Bin Yıllık Yolculuk*. İstanbul, Ege Yayınları.
- Ceylan, A. (2022). *Doğu Anadolu'da Erken Dönem Türk İzleri*. Ankara, TTK Yayınları.
- Çamurcuoğlu, D. S. (2015). The Wall Paintings of Çatalhöyük (Turkey): Materials, Technologies and Artists, University College London Institute of Archaeology Unpublished PhD thesis, London.
- Çetinkaplan, M. (2018). Anamur (Alanya Masifi, Mersin) Bölgesinde Yer Alan Prekambriyen Yaşlı Kayaçların Çok Evreli P-T-t Evrimi. *Türkiye Jeoloji Bülteni*, 61(1), 90-130.
- Erdoğu, B. (2020). Capturing the Seen and Unseen in the Beldibi Rock Art. *ADALYA*, 23, 1-6.
- Erdoğu, B., Yücel N., Gürçal E., Demir K. & Izlie, I. N. (2023). A New Look at the Rock Art on the Island of Gökçeada, Northeast Aegean. *Rock Art Research*, 40(1), 107-109.
- Evans, L. & Mourad, A. L. (2018). DStretch® and Egyptian Tomb Paintings: A case Study from Beni Hassan. *Journal of Archaeological Science: Reports*, 18, 78-84.
- Girginer, S. & Durukan M. (2017). Mersin / Gülnar Akyapı Mağarası'nda Bulunan Prehistorik Mağara Resimleri. *Olba*, XXV, 1-16.
- Gunn, R. G., Douglas, L C. & Whear, R. L. (2014). Interpreting Polychrome Paintings Using DStretch. *Rock Art Research*, 31(1), 101-104.
- Gürbıyık, C. & Çilingiroğlu, Ç. (2019). İzmir de Yeni Keşfedilen Kaya Üstü Tasvirleri. *Phaselis*, V, 161-168.
- Harmankaya, S. (1997). Türkiye Paleolitik Araştırmaları Üzerine Bir Değerlendirme. O. Harmankaya & S. Tanındı (Ed.), *Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri: Paleolitik/Epi-paleolitik* (ss. 7-21). İstanbul.
- Hoppál, M. (2013). *Shamans and Symbols: Prehistory of Semiotics in Rock Art*. Budapest.
- Huisheng, T., Wangdui, X., Jie, Y., Anni, J., Ge, C., Lanying, S. & Bednarik, R. G. (2024). The hand and footprints at Qiusang in Tibet: Recommendations for dating rock art by U-Th. *Journal of Archaeological Science*, 161, 105899. <https://doi.org/10.1016/j.jas.2023.105899>.
- Karakoç, M. (2023). Karaman Akoluk Mağarası Resmi. *TÜBA-AR Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi*, 33 (9), 9-22.
- Kayci, O. (2019). Neolitik Dönem'de Çukurova ve Orta Toroslar: Yeni Araştırmalar ve Çevre Bölgelerle İlişkiler, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Kayci, O. H., Tümer, H., & Ünlü, Y. (2020). Prehistoric Rock Art Caves in the Middle Taurus Region: Mersin- Arslanlı and Doğu Sandal Caves. *Ancient Near Eastern Studies*, 57, 127-148.
- Kayci, O., Ünlü, Y. & Ateş, S. (2018). Mersin'in Mağara Resimleri: Anadolu'nun Elleri. *Magma Dergisi*, 35, 80-95.
- Korkut, T., Işın, G., Takaoğlu, T. & Özdemir, B. (2015). Tlos Antik Kenti Yakınlarındaki Tavabaşı Mağarası Kaya Resimleri. *TÜBA-AR Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi*, 18, 37-49.

- Kökten, İ. K. (1959). Tarsus-Antalya Arası Sahil Şeridi Üzerinde ve Antalya Bölgesi'nde Yapılan Tarih Öncesi Araştırmaları. *Türk Arkeoloji Dergisi*, 8(2), 10-16.
- Kökten, İ. K. (1975). Kars ve Çevresinde Dip Tarih Araştırmaları Yazılıkaya Resimleri. *Atatürk Konferansları*, V (1971-1972), 95-104.
- Le Quellec, J. L., Duquesnoy, F. & Defrasne, C. (2015). Digital Image Enhancement with DStretch®: Is Complexity Always Necessary for Efficiency?. *Digital Applications in Archaeology and Cultural Heritage*, 2(2-3), 55-67.
- Miklashevich, E. A. (2011). Rock Art Sites in the Minusinsk Basin. in J. Clottes (Ed.), *Rock Art in Central Asia A Thematic Study* (ss. 121-136). Paris, ICOMOS.
- Özgül, O. (2016). Erzurum / Şenkaya Petrogliflerindeki At / Geyik ve Güneş Kursu. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 39, 371-390.
- Özkaya, V., Coşkun A. & Soyukaya, N. (2013). *Körtiktepe: Uygarlığın Diyarbakır'daki İlk Adımları*. İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Peschlow-Bindokat, A. (2006). *Tarihöncesi İnsan Resimleri: Latmos Dağları'ndaki Prehistorik Kaya Resimleri*. I. Işıklıkaya (Ed.), İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Pittard, E. (1939). Gravures Rupestres en Anatolie. *Archivessuisses d'anthropologie générale*, VIII (2), 187-90.
- Quesada, E. & Harman, J. (2019). A step further in rock art digital enhancements. DStretch on Gigapixel imaging. *Digital Applications in Archaeology and Cultural Heritage*, 13, e00098. <https://doi.org/10.1016/j.daach.2019.e00098>
- Sevindi, C. & Tavukçu, A. Y. (2013). Şirvaz Kalesi Kayaüstü Resimleri (Şenkaya-Erzurum). *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 31, 155-173.
- Solecki, R. S. (1964). Cave Art in Kurtun Ini, a Taurus Mountain Site in Turkey. *Man*, 64, 87-88.
- Soydan, E. & Korkmaz, F. (2013). Batman'da Yeni Bir Keşif: Deraser (Arık) Mağara Resimleri. *Turkish Studies*, 8(6), 665-686.
- Şahin, M. (2018). Uludağ'ın Tarih Öncesi Resimli Mağaraları. M. Şahin (Ed.), *Bursa ve İlçeleri Arkeolojik Kültür Envanteri -IV: Olympos Araştırmaları II* (ss. 170-180). Bursa, Ege Yayınları.
- Tiryaki, S. (2020). Bingöl Şerevdin Yaylası'nın Kaya Üstü Resimleri ve Kaya Altı Yerleşiminin Değerlendirilmesi. *Seleucia*, X, 251-268.
- Türkcan, A. U. (2005). Kayaların Dili: Sivrihisar Balkayası. *Eskişehir Ticaret Odası Dergisi*, 2005, 30-33.
- Ulusoy, İ., Sarıkaya, M. A., Schmitt, A. K., Şen, E., Danişık, M. & Gümüş, E. (2019). Volcanic eruption eye-witnessed and recorded by prehistoric humans. *Quaternary Science Reviews*, 212, 187-198. <https://doi.org/10.1016/j.quascirev.2019.03.030>
- Ülkecul, C. (2016). *Çatalhöyük Haritası Üzerine Yeni Bir Yorum*. İstanbul, Dönence Yayınları.
- Yalçıklı, D. (2018). Two Neolithic Ritual Centers in East Mysia (NW Turkey): The Baltalıin and İnkaya Caves. *ADALYA*, 21, 19-44.
- Yalçıklı, D. (2019). *Anadolu'da Neolitik Çağ'da Şaman İnanççı*. İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Yaman, İ. D. (2019). Prehistoric Paintings in the Keçe Cave (Kahramanmaraş Elbistan). *ADALYA*, 22, 11-24.
- Yardımcıel, A. & Gizlenci, E. (2016). Kaya Resimleri Örneğinde Borluk Vadisi Ekolojisinin Yansıması: Bir Eski Çağ Kesiti. *Kafkas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 52-60.
- Zhang, D. D., Bennett, M. R., Cheng, H., Wang, L., Zhang, H., Reynolds, S. C., Zhang, S., Wang, X., Li, T., Urban, T., Pei, Q., Wu, Z., Zhang, P., Liu, C., Wang, Y., Wang, C., Zhang, D., & Lawrence Edwards, R. (2021). Earliest parietal art: hominin hand and foot traces from the middle Pleistocene of Tibet. *Science bulletin*, 66(24), 2506-2515. <https://doi.org/10.1016/j.scib.2021.09.001>

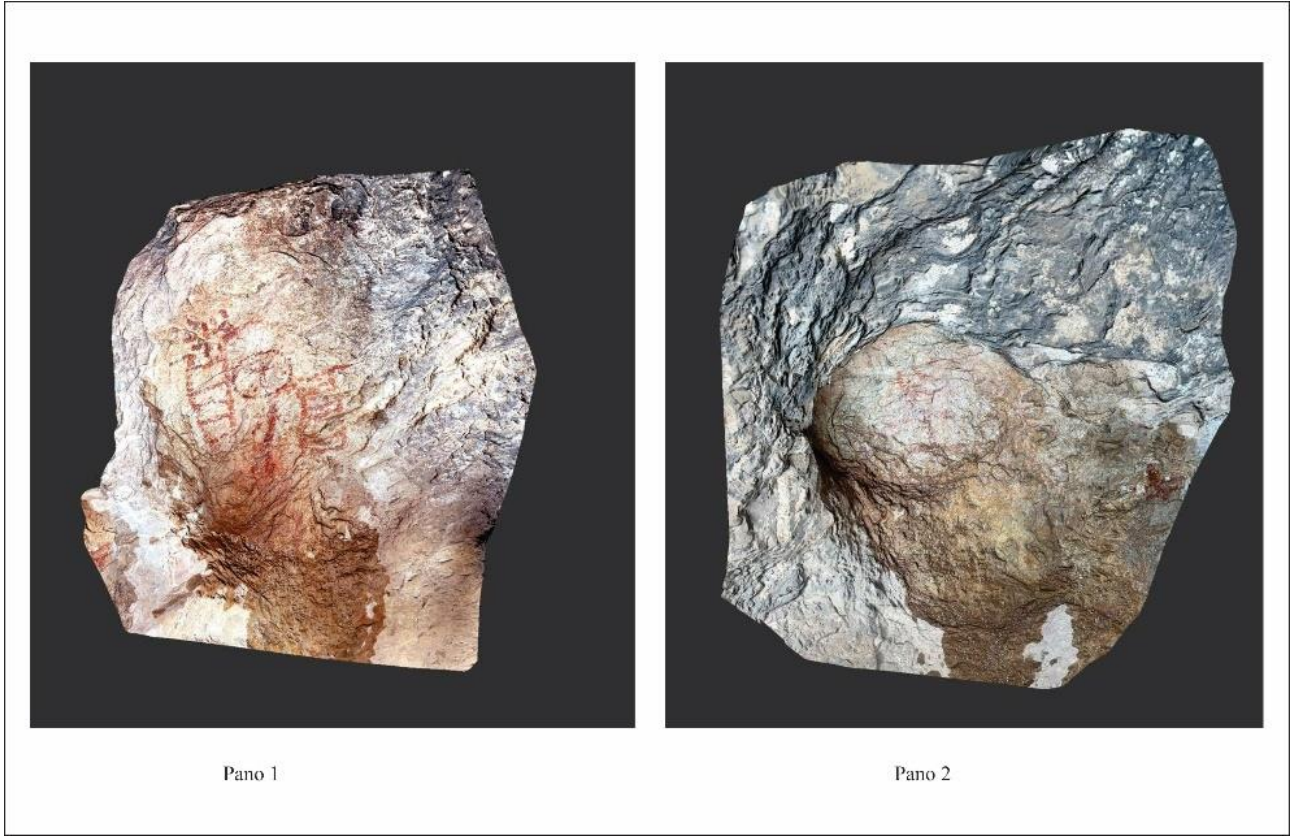
Figürler

Figür 1: Alaköprü Mağarası'nın ve Anamur ilçesinin konumunu ve topografik özelliklerini gösteren harita (Haz. M. Karakoç).

Figür 2: Alaköprü Mağarası'nın ve boyalı resimlerin olduğu boşluğun (kırmızı daire ile işaretli) güneydoğudan uçan göz ile çekilmiş hava fotoğrafı (Fotoğraf: Anamur Müzesi Müdürlüğü Arşivi).

Figür 3: Doğal niş benzeri alanlara yapılmış resimlerin 3 boyutlu görüntüleri.

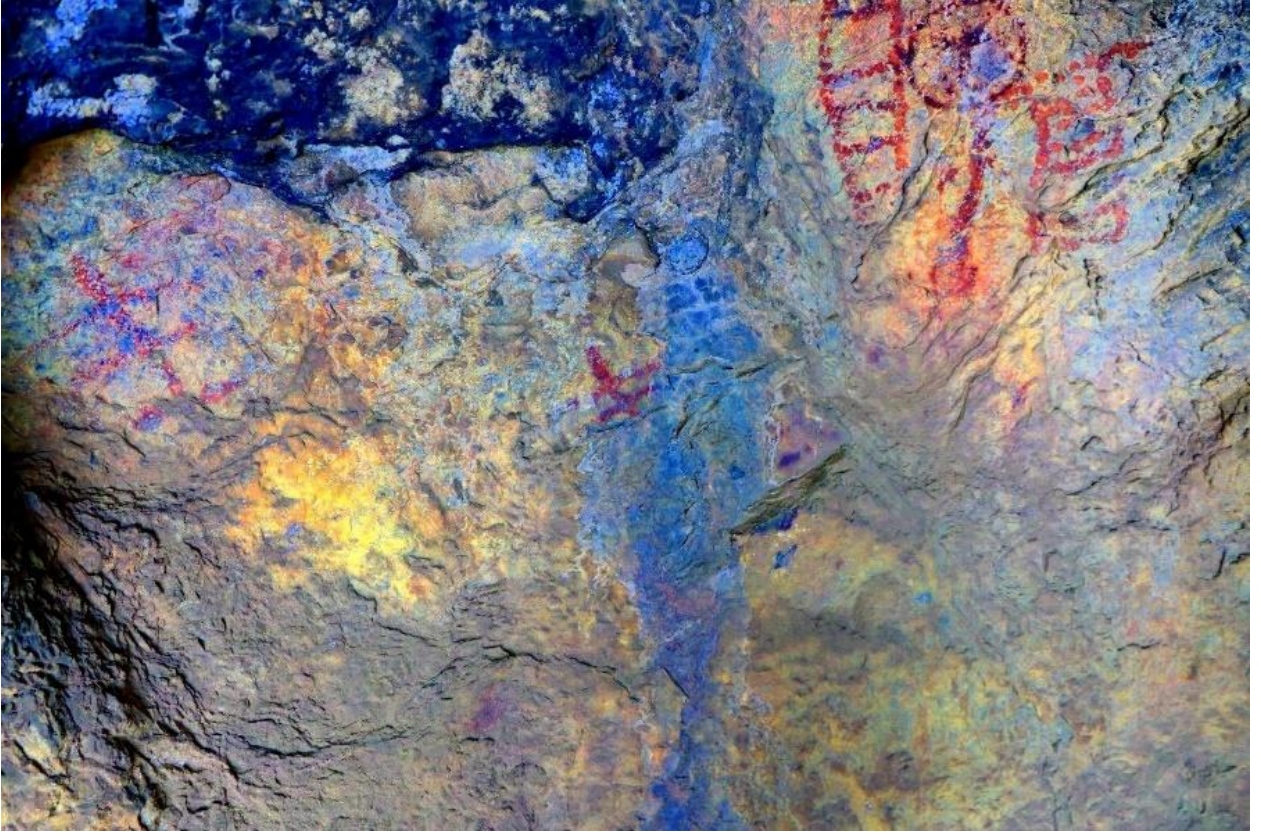
Figür 4: Mağara resimlerinin ve havan benzeri oyukların olduğu boşluk (Fotoğraf: Anamur Müzesi Müdürlüğü Arşivi).

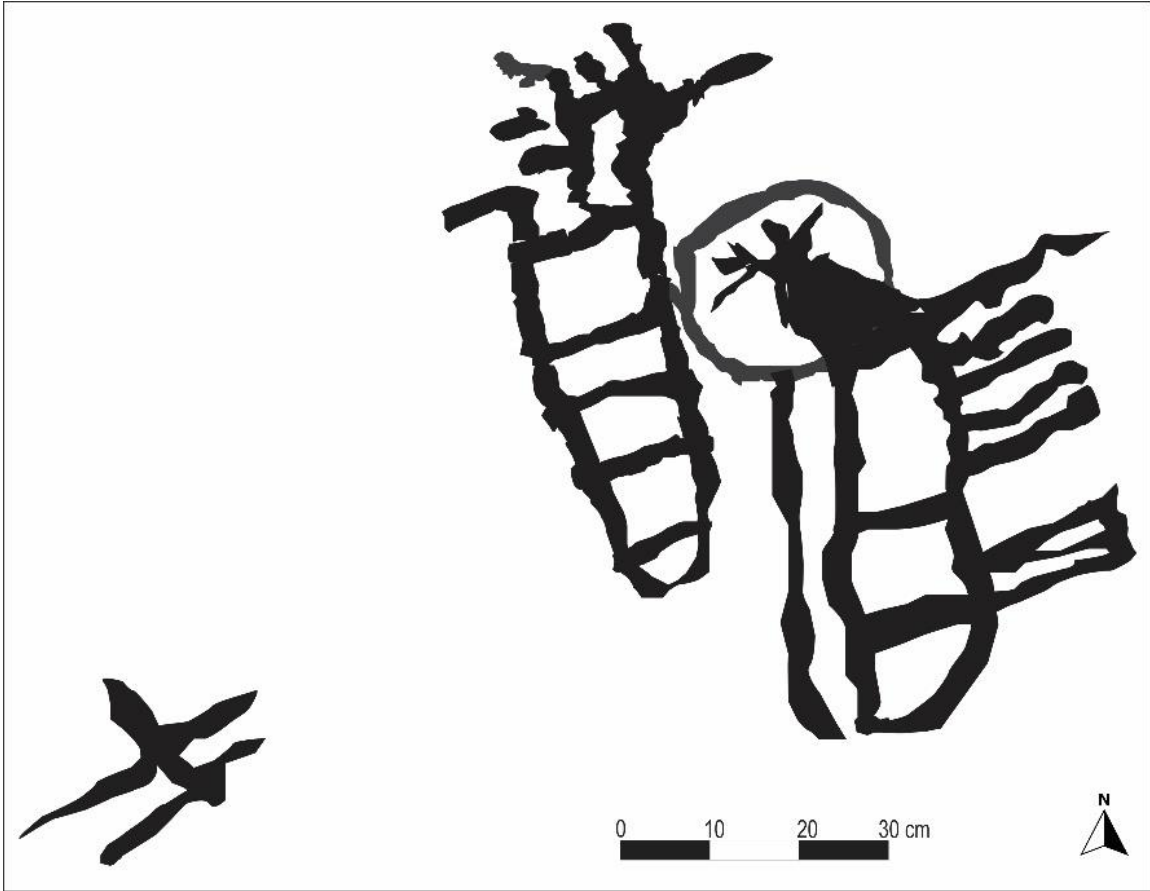
Figür 5: Mağara resimlerinin olduğu niş benzeri oluşumların güneydoğudan görünümü (Fotoğraf: Anamur Müzesi Müdürlüğü Arşivi).

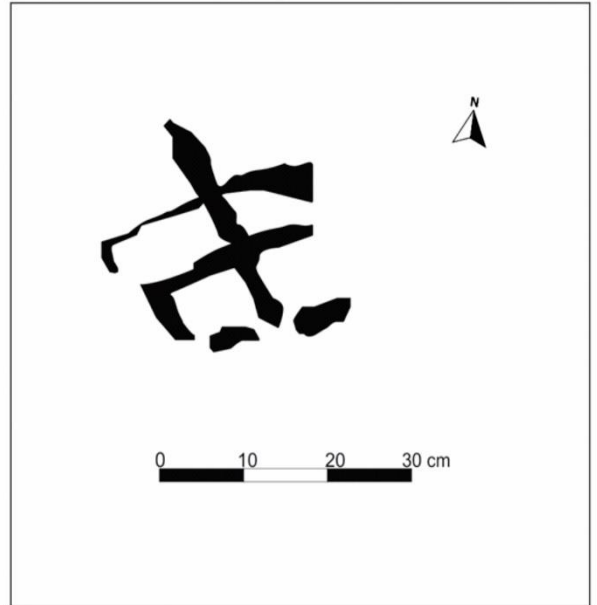
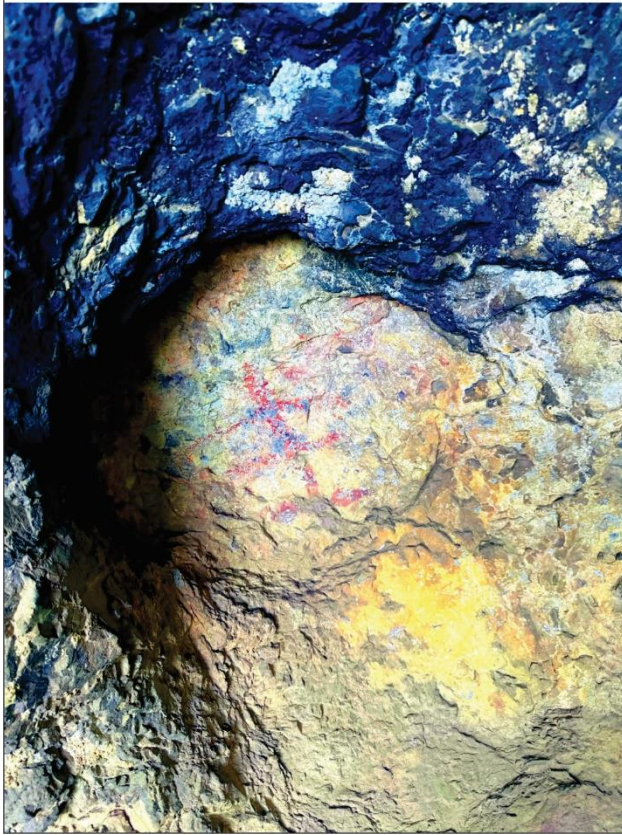
Figür 6: Pano 1'deki figürler (Fotoğraf: Anamur Müzesi Müdürlüğü Arşivi).

Figür 7: Pano 1 ve Pano 2'nin iDstretch ile elde edilmiş iyileştirilmiş görüntüsü. Mavi ve sarı renkli yüzeyler kalsitle kaplı alanları göstermektedir.

Figür 8: Pano 1'deki tasvirlerin *dijital* çizimi.

Figür 9: Pano 2'deki tasvirin yakından görüntüsü, çizimi ve iDstretch görüntüsü.

Figür 10: Ana mağara girişini kapatan ahşap hatıllı taş duvar yapısı (Fotoğraf: Anamur Müzesi Müdürlüğü Arşivi).

Figür 11: Türkiye'nin boyama usulü ile yapılmış başlıca mağara ve kaya resmi alanlarının dağılımını gösteren harita (Haz. M. Karakoç).